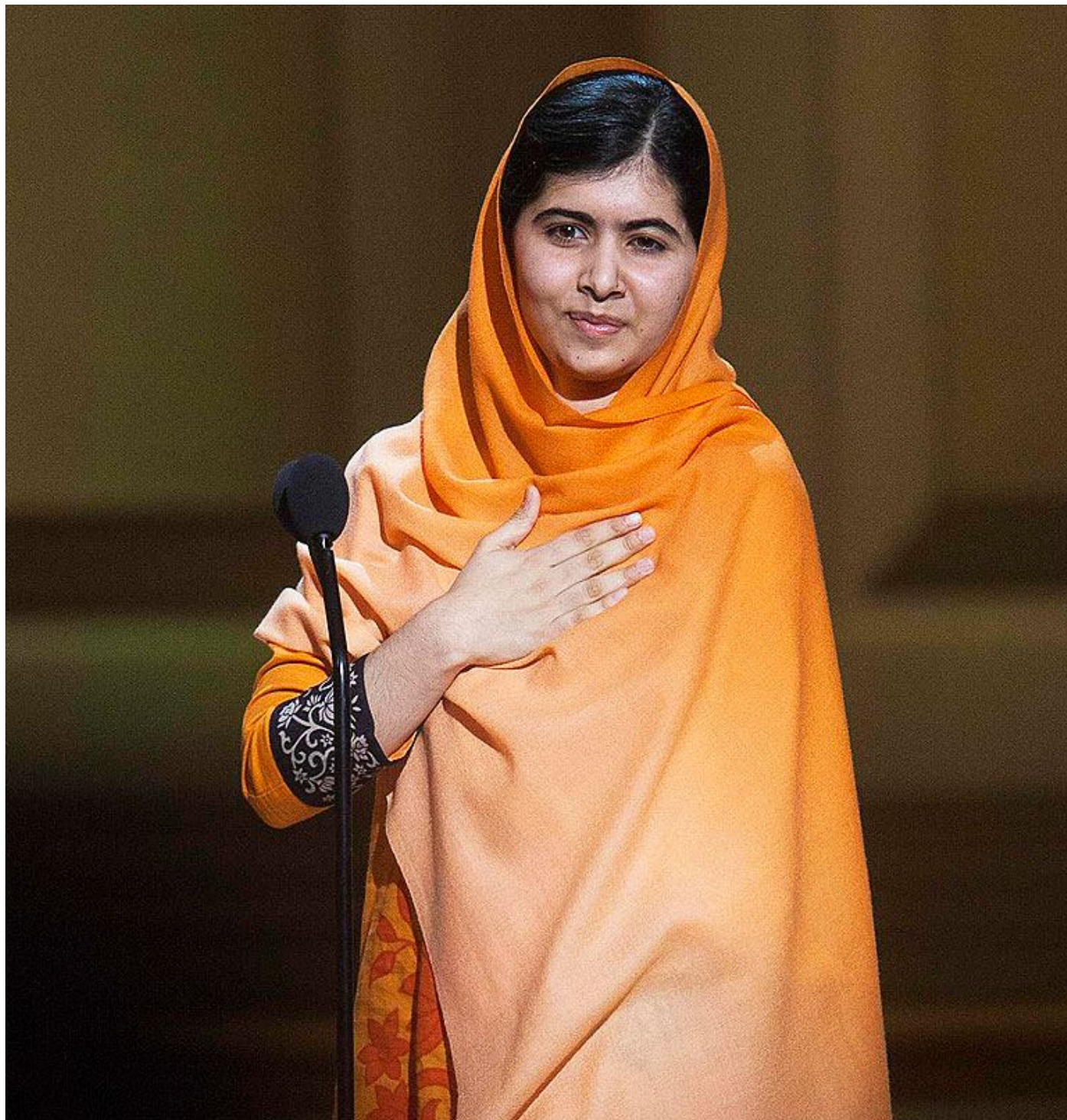

UN LLIBRE I UN LLAPIS PER CANVIAR EL MÓN

ANTOLOGIA DE TEXTOS

Organització
de les Nacions Unides
per a l'educació,
la ciència i la cultura

**Comissió Nacional
Andorrana**
per a la UNESCO

Organització
de les Nacions Unides
per a l'Educació,
la Ciència i la Cultura

Coordinació d'Andorra

Escoles
Associades
de la UNESCO

UN LLIBRE I UN LLAPIS PER CANVIAR EL MÓN

Taller basat en el llibre *Jo sóc la Malala*

A càrrec de Roser Porta

ANTOLOGIA DE TEXTOS

Fitxa tècnica:

- **Títol:** *Jo sóc la Malala*
- **Subtítol:** *La noia que van tirotejar els talibans per defensar el dret a l'educació*
- **Autors:** Malala Yousafzai i Christina Lamb, una prestigiosa periodista britànica que ha estat corresponent al Pakistan i a l'Afganistan durant molts anys.
- **Traductor de l'anglès:** Jordi Cussà.
- **Editorial:** Alianza editorial.
- **Any de l'edició:** 2013.

Estructura del llibre

- **Pròleg:** el dia de l'atemptat dels talibans.
- Gran *flaix back*. La història de Malala abans de l'atemptat. La lluita per l'educació de les noies al Pakistan. La brutalitat dels talibans, la guerra i la fugida de la ciutat.
 - **Primera part:** *Abans dels talibans.*
 - **Segona part:** *La vall de la mort.*
 - **Tercera part:** *Tres noies, tres bales.*
- Després de l'atemptat. L'hospitalització, la curació.
 - **Quarta part:** *Entre la vida i la mort.*
 - **Cinquena part:** *Una segona vida.*
- La seva vida d'exiliada a la Gran Bretanya, el seu objectiu a la vida, la lluita per l'accés universal a l'educació a tot el món.
 - **Epíleg:** *Una criatura, un mestre, un llibre, un bolígraf...*

PRÒLEG

Vinc d'un país que es va fundar a mitjanit. Quan vaig estar a punt de morir era just després del migdia.

Ara fa un any vaig marxar de casa cap a l'escola i no vaig tornar-hi mai més. Em va disparar un talibà i em van enviar en avió a fora del Pakistan bo i inconscient. Hi ha qui diu que ja no tornaré mai a casa, però al cor tinc el convenciment que hi tornaré. Veure't arrancada del país que estimes és una experiència que no desitjo a ningú.

Ara, cada matí quan obro els ulls, em deleixo de veure la meva habitació de sempre amb totes les meves coses, la roba escampada per terra, i els diplomes escolars als prestatges. Però, en canvi, sóc en un país que va cinc hores més enrere que la meva estimada pàtria, el Pakistan, i la meva casa a la vall de Swat. Però el país en si viu segles més enrere que aquest. Hi ha totes les instal·lacions que et puguís imaginar. Aigua corrent a totes les aixetes, calenta o freda al gust; llums que s'encenen pitjant un interruptor, de dia i de nit, i fan innecessaris els llums d'oli; forns per cuinar per als quals no has d'anar a comprar bombones de gas al basar. Aquí tot és tan modern que fins i tot pots trobar menjar cuinat preparat en paquets.

Quan sóc dempeus davant de la finestra i miro enfora, veig edificis alts, carreteres llargues plenes de vehicles que avancen en files ordenades, bardisses i parterres verds ben retallats, i voreres netes per passejar. Si tanco els ulls, per un moment, retorno a la vall (les muntanyes altes coronades de neu, els prats verds onejants i els rius blaus i frescos) i el meu cor somriu quan mira la gent de Swat. Mentalment, em transporto de tornada a l'escola i allà em torno a trobar les amigues i els mestres. Retrobo la meva millor amiga, la Moniba, i ens asseiem juntes a parlar i fer broma com si ho hagués marxat mai.

Llavors recordo que ara sóc a Birmingham, Anglaterra.

El dia que tot va canviar va ser dimarts, 9 d'octubre del 2012. Un dia més aviat dolent d'entrada, perquè era enmig dels exàmens, però com que sóc una noia estudiosa no hi patia tant com d'altres companyes de classe.

Aquell matí, vam arribar al camí estret i enfangat de la carretera de Haji Baba en una processió de *rickshaws* pintats en colors llampants enmig d'un núvol de fum de motor, i cada un encabia cinc o sis noies. Des de l'època dels talibans, a l'escola no hi havia cap cartell i la porta amb adorns de llautó en una paret blanca, davant per davant del pati de la serradora, no donava cap pista de què hi havia al darrere.

Per a nosaltres les noies aquella porta era com una entrada màgica cap al nostre món particular. La travessàvem a corredisses i ens trèiem el mocador del cap, com un cop de vent s'emporta els núvols en un dia de sol, i després pujàvem les escales atropelladament. Al capdamunt de l'escala hi havia un pati obert amb portes a totes les aules. Descarregàvem les motxilles cadascú a la seva aula i ens reuníem sota el cel, d'esquena a les muntanyes, per a la formació matinal en posició de fermes. Una noia ordenava: "*Assaan bash!*" "Descans!", i nosaltres picàvem de talons i contestàvem: "Al·là!". Llavors ella deia: "*Hoo she yar!*" que vol dir "Atenció!", i nosaltres tornàvem a picar de talons. "Al·là!".

El pare va fundar aquesta escola abans que jo nasqués, i a la paret, un tros més amunt, hi havia el nom ESCOLA KHUSHAL pintat orgullosament en

lletres vermelles i blanques. Anàvem a l'escola sis matins a la setmana i, en tant que alumnes de quinze anys amb nou cursos d'estudis, la majoria de l'estona recitàvem equacions químiques o estudiàvem gramàtica urdú; escrivíem contes en anglès amb morals com ara "Precipitar-se vol dir equivocar-se" i dibuixàvem diagrames de la circulació sanguínia (la majoria de les companyes volien ser metges). Costa imaginar que algú ho pugui interpretar com una amenaça. Amb tot, a fora del recinte de l'escola, no sols hi havia el soroll i el frenesí de la ciutat de Mingora, la ciutat més important de Swat, sinó gent com els talibans que opinen que les noies no hauríem d'anar a l'escola.

Aquell matí havia de començar com qualsevol altre, però una mica més tard que de costum. Era època d'exàmens, així que l'escola va començar a les nou en comptes de les vuit, bona cosa ja que no m'agrada aixecar-me d'hora i llavors puc dormir fins després del cant dels galls i la crida a l'oració del muezí. El primer que provava de fer-me llevar era el pare.

-Hora d'aixecar-se, *jani mun* –em deia; significava "companya de l'ànima" en persa i, quan comença el dia, sempre em diu això.

-Dos minuts més, Aba, sisplau –li vaig demanar abans d'amagar-me sota el cobertor.

Llavors va venir la mare, Tor Pekai. La mare em diu *pisho*, que significa gat. En aquest moment, em vaig adonar de l'hora que era i vaig cridar:

-*Babhi*, faig tard!

A la nostra cultura, tots els homes són el teu "germà" i totes les dones la teva "germana". Així és com ens considerem entre nosaltres. Quan el pare va portar l'esposa a l'escola tots els mestres s'hi referien com a "la dona del meu germà" o *babhi*. I el costum es va mantenir des d'aleshores. Actualment tots li diem *babhi*.

Jo dormia a l'habitació allargada de la part de davant de la casa, i els únics mobles eren un llit i un armari que m'havia comprat amb una part dels diners que m'havien donat com a premi per la campanya a favor de la pau a la vall i pel dret de les noies a anar a l'escola. En unes lleixes hi havia totes les copes de plàstic daurades que havia obtingut com a primera de la classe. Sempre havia estat la primera menys dos cursos, els dos que m'havia passat al davant la Malka-e-Noor, la meva rival a classe. I havia decidit que no em tornaria a passar.

L'escola no era pas gaire lluny i solia anar-hi a peu des de casa, però l'any passat havia començat a anar-hi en un *rickshaw* amb altres noies i tornar a casa amb l'autobús. Era un trajecte de cinc minuts seguint el curs de la riera pudent, més enllà del cartell gegant de l'Institut de Transplantaments Capil·lars del doctor Humayun, on dèiem de broma que devia haver anat un dels nostres professors calbs perquè, de cop i volta, li van començar a créixer els cabells. M'agradava l'autobús perquè no suava tant com quan hi anava a peu, i podia xerrar amb les amigues i fer safareig amb Usman Ali, el conductor, a qui anomenàvem *Bhai Jan*, o sigui "germà", i ens feia riure explicant històries esbojarrades.

M'havia acostumat a agafar l'autobús perquè la mare tenia por que anés a peu tota sola. Havíem rebut amenaces tot l'any. A vegades eren anuncis als diaris, a vegades eren notes o missatges que la gent ens donava tot passant. La mare patia per mi però els talibans mai no havien atacat una noia, i jo tenia por pel pare, que sempre els criticava públicament. Al seu amic íntim Zahid

Khan, li havien disparat a la cara l'agost passat quan anava a resar, i jo sabia que tothom deia al pare: "Vigila, tu seràs el següent".

Al nostre carrer no s'hi pot arribar en cotxe, de manera que baixava de l'autobús a la carretera de sota, vora la riera, travessava la portella de ferro i pujava un tram d'escaleres. Tenia la impressió que, si algú volia atacar-me, ho faria en aquelles escaleres. Jo, igual que el pare, sempre he tingut molta imaginació i a vegades, durant una classe, el pensament se m'extraviava imaginant que, de camí cap a casa, podia aparèixer un terrorista i disparar-me en aquelles escaleres. Em preguntava què faria jo. Potser em trauria les sabates per picar-lo, però ben mirat, si actuava així, em comportaria igual que els terroristes. Valdria més implorar: "D'acord, dispara'm, però primer escolta'm: això que feu és un error. Jo no vaig personalment en contra vostre. Només vull que totes les noies puguem anar a l'escola."

No tenia por, però, de nit, havia agafat el costum d'assegurar-me que la portella de fora era tancada amb pany i clau, i vaig començar a preguntar a Déu què passa quan algú es mor. Ho vaig explicar tot a la Moniba, la meua millor amiga. Vivíem al mateix carrer, érem amigues des de primària i ho compartíem tot: cançons de Justin Bieber, pel·lícules de la saga *Crepuscle* i les millors cremes per emblanquir la pell. El seu somni era ser dissenyadora de moda, tot i saber que la família no ho acceptaria mai, així que deia a tothom que volia ser metge. A la nostra societat, resulta difícil per a les noies dedicar-se professionalment a res que no sigui el magisteri o la medicina, suposant en primer lloc que puguin treballar. Jo era diferent: quan vaig canviar l'opció de ser metge per la de ser inventora o dedicar-me a la política, no ho vaig pas ocultar. La Moniba sempre sabia quan alguna cosa anava malament.

-No et preocupis –li deia jo-. Els talibans no han atacat mai una noia jove.

Quan ens van avisar per agafar l'autobús, vam baixar les escaleres corrent. Totes les altres noies es van cobrir els cabells abans de traspasar la porta de l'escola i pujar al darrere. L'autobús en realitat era una *dyna*, com en diem nosaltres, una camioneta blanca Toyota TownAce amb tres bancs en paral·lel, un a cada costat i l'altre al mig. Anava atapeït amb vint noies i tres mestres. Jo seia a l'esquerra entre la Moniba i la Shazia Ramzan, les meues amigues, amb les carpetes dels exàmens sobre el pit i les bosses de l'escola sota els peus.

Després tot ho veig una mica borrós. A dins de la *dyna*, hi feia calor i tot era enganxós. Els dies més frescos s'havien endarrerit, i només a les muntanyes remotes de l'Hindu Kush hi havia una capa de neu gelada. Al darrere de la camioneta, on sèiem nosaltres, no hi havia finestrelles, només un plàstic gruixut que espetegava als costats i era massa esgrogueït i empolsinat per veure res a través. Només podíem veure, per darrere, un trosset de cel obert, on de tant en tant clissàvem un moment de sol, que a aquella hora del dia era una òrbita groga flotant enmig de la pols que s'abocava sobre totes les coses.

Recordo que l'autobús va girar a la dreta, deixant la carretera principal, davant del control de l'exèrcit com sempre, i va donar la volta per davant del camp de criquet, desert. I no en recordo res més.

Als somnis sobre l'atemptat, el pare també és a l'autobús i li disparen igual que a mi, i després hi ha molts homes pertot i jo busco el pare.

El que va passar en realitat va ser que ens vam parar de cop. A l'esquerra, teníem la tomba de Sher Mohammad Khan, el ministre de Finances del primer governant de Swat, amb l'herba massa crescuda, i a mà dreta, la fàbrica d'aperitius. Devíem ser a menys de dos-cents metres del control militar.

No vèiem què passava al davant, però un home jove amb barba i roba de color clar havia baixat a la carretera i va indicar a la furgoneta que parés.

-És l'autobús de l'escola Khushal? –va preguntar al conductor.

Usman Bhai va pensar que era una pregunta estúpida, tenint en compte que el nom era pintat al costat del vehicle.

-Vull informació sobre algunes d'aquestes noies –va dir l'home.

-Hauries d'anar a l'oficina –va replicar Bhai Jan.

Mentre parlaven, un altre xicot vestit de blanc es va acostar a la part posterior de la furgoneta.

-Mira, és un d'aquells periodistes que vénen a demanar-te una entrevista –va apuntar la Moniba.

Des que havia començat a parlar amb el pare als actes a favor de l'educació de les noies i en contra d'aquelles persones que, com els talibans, volien amagar-nos a casa, sovint venien periodistes, fins i tot estrangers, però no pas així, al mig de la carretera.

El noi duia una gorra de llana tradicional i un mocador sobre el nas i la boca, com si tingués la grip. Semblava un universitari. Llavors es va enfil·lar d'un salt a la plataforma posterior i es va inclinar endins cap a nosaltres.

-Qui és la Malala? –va demanar.

Ningú no va dir res, però unes quantes noies em van mirar. Jo era l'única que no duia la cara tapada.

Va ser aleshores quan ell va aixecar una pistola negra. Més endavant em vaig assabentar que era un Colt 45. Unes noies van xisclar. La Moniba diu que jo li vaig estrènyer la mà.

Les amigues expliquen que el desconegut va disparar tres trets, un darrere l'altre. El primer em va travessar l'òrbita de l'ull esquerre i em va sortir per sota de l'espatlla esquerra. Vaig caure endavant sobre la Moniba, sagnant per l'orella esquerra, i per això les altres dues bales van encertar les noies que anaven al costat. Una va anar a parar a la mà esquerra de la Shazia. La tercera li va travessar l'espatlla esquerra i es va clavar a la part superior del braç dret de Kainat Riaz.

Més endavant, les amigues em van explicar que, quan disparava, li tremolava la mà.

Quan vam arribar a l'hospital, la meua cabellera i la falda de la Moniba eren plenes de sang.

Qui és la Malala? La Malala sóc jo i aquesta és la meua història.

PRIMERA PART: ABANS DELS TALIBANS

Capítol 1

Ha nascut una filla

El dia que vaig néixer, la gent del poble es compadia de la mare i ningú no va felicitar el pare. Vaig arribar a l'alba, just quan s'apagava l'última estrella. Nosaltres, els paixtus, ho considerem un bon auguri. El pare no tenia diners per anar a l'hospital ni per cridar una llevadora, així que una veïna va ajudar la mare. El primogènit dels pares havia nascut mort, però jo em vaig presentar xisclant i espernegant. Ara bé, havia nascut en un país on disparen salves de rifle per celebrar l'arribada d'un fill, mentre amaguen les filles darrere una cortina, com si l'únic rol de la seva vida fos cuinar i portar criatures al món.

Per a nosaltres els paixtus, el dia que neix una filla és d'afflicció. El cosí del pare, Jehan Sher Khan Yousafzai, va ser un dels pocs que va venir a celebrar-ho i fins ens va portar un regal en metàl·lic ben maco. I a pesar de tot, diua un arbre genealògic molt extens del clan, els Dalokhel Yousafzai, que arribava fins al meu rebesavi, però només ressenyava la línia masculina. El pare, Ziauddin de nom, és diferent de la majoria dels homes paixtus. Va agafar l'arbre genealògic i, a partir del seu nom, va traçar una línia com el pal d'una piruleta i, a sota, va escriure "Malala". El seu cosí va esclafir a riure esbalaït. Al pare li era igual. Diu que, just després de néixer, em va mirar als ulls i "es va enamorar". Solia dir a la gent:

-Sé que aquesta criatura té alguna cosa diferent.

Fins i tot demanava als amics que em tiressin fruites seques, dolços i monedes al bressol, cosa que normalment només fem amb els nens.

Em van batejar en honor a Malalai de Maiwand, la gran heroïna d'Afganistan." (pàgines 21-22)

A prop de casa, al mateix carrer, hi vivia una família amb una noia de la meua edat que es deia Safina, i tenia dos germans, Babar i Basit, d'edat similar a la dels meus germans. Jugàvem tots a criquet al carrer però sabia que, quan ens féssim grans, les noies ens hauríem de quedar dins de casa. Les noies havíem de cuinar i servir els nostres germans i pares. Mentre els nois i els homes podien rondar lliurement per la ciutat, la mare i jo no podíem sortir de casa sense un parent masculí que ens acompanyés, ni que fos un nen de cinc anys. La nostra tradició era aquesta.

Vaig decidir molt aviat que jo no seria així. El pare sempre deia: "La Malala serà lliure com un ocell." Jo somiava que pujaria fins al cim del mont Elum com Alexandre el Magne per tocar Júpiter, i aniria fins i tot fora de la vall. Però, mentre observava els meus germans corrent pel terrat mentre feien volar cadascú el seu estel, i miraven de tallar els cordills de l'altre movent els propis endavant i enrere, em preguntava fins a quin punt una filla podria arribar a ser lliure. (p. 34)

Capítol 3 *Créixer en una escola*

El somni del pare, fins on li arribava la memòria, era obrir una escola. Però sense influències familiars ni diners, li resultaria molt difícil. Creia que no hi havia res tan important com el coneixement. Recordava quant li havia intrigat el riu del seu poble, preguntant-se d'on venia l'aigua i cap a on anava, fins que va estudiar el cicle hídric des de la pluja fins al mar.

L'escola on havia anat ell era un edifici petit. La majoria de classes s'impartien sota un arbre o sobre el terra nu. No hi havia lavabos i, quan la natura ho requeria, els alumnes havien d'anar a alleujar-se a un prat. A pesar de tot, el pare diu que en el fons va tenir molta sort. Les seves germanes, les meves tietes, no hi havien anat mai a l'escola, com milions de nenes del meu país. L'educació havia estat un do esplèndid per a ell. Creia que la falta d'estudis era l'arrel de tots els problemes del Pakistan, perquè permetia que els polítics enganyessin la gent i que els mals administradors fossin reelegits. Ell creia que l'ensenyament havia de ser a l'abast de tothom, rics i pobres, nois i noies. A l'escola que somiava el pare hi hauria pupitres i una biblioteca, ordinadors, pòsters educatius acolorits a les parets i, el més important, lavabos." (p. 49-50)

Capítol 4 *El poble*

Quan ens vam anar fent grans, vam començar a pensar que el poble [del seu pare] era avorrit. L'única televisió era a la *hujra* d'una família rica, i no hi havia ni un sol ordinador.

Les dones del poble sempre es tapaven la cara quan sortien del recinte del *pardah*, i no podien trobar-se ni parlar amb homes que no fossin parents propers. Jo duia roba més a la moda i no em cobria la cara ni quan ja era adolescent. Un dels meus cosins es va enfadar i va preguntar al pare:

-Per què no es cobreix, ella?

Ell li va contestar:

-És filla meva. Cuida't de les teves coses.

Però alguns membres de la família creien que la gent malparlaria de nosaltres i diria que no observàvem correctament els preceptes *Pashtunwali*.

Em sento molt orgullosa de ser paixtu, però a vegades penso que el nostre codi de comportament hauria de donar moltes explicacions, en particular pel que ateny al tractament de les dones. Una dona que es deia Shahida treballava a casa, tenia tres nenes petites i em va explicar que, quan tenia deu anys, només deu, el seu pare l'havia venut a un vell que ja tenia una esposa però en volia una de més jove. Quan una noia desapareixia no sempre era perquè les havien casat. Recordo una noia molt maca de quinze anys que es deia Seema. Tothom sabia que s'havia enamorat d'un noi i a vegades, quan ell passava, se'l mirava des de sota d'aquelles pestanyes llargues i fosques que li envejaven totes les noies. A la nostra societat, una noia que flirtegi amb un home és la vergonya de la família, però si ho fa un home està bé. Més

endavant ens van explicar que la Seema s'havia suïcidat, però més endavant vam descobrir que l'havia enverinat la seva pròpia família.

Tenim un costum que es diu *swara*, segons el qual es pot donar una noia a una altra tribu per resoldre un conflicte. Oficialment està prohibit però es manté igualment.

(...)

Quan em vaig queixar d'aquests assumptes al pare, em va contestar que a l'Afganistan encara era pitjor per a les dones. Just abans que jo nasqués, un grup anomenat talibans dirigit per un mul·là borni s'havia apoderat del país i cremava les escoles femenines. Obligaven els homes a deixar-se la barba llarga i les dones a portar burca. Que venia a ser com caminar a dins d'un volant de tela enorme on només hi ha una reixeta per mirar enfora, i que quan fa calor és un forn.¹ Almenys nosaltres no ens havíem de posar allò. Els talibans, em va dir el pare, fins i tot havien prohibit a les dones riure fort i portar sabates blanques, perquè el color blanc "pertanyia als homes". Empresonaven i apallissaven les dones pel simple fet de pintar-se les ungles. Quan em va explicar aquestes coses, em vaig esgarriar de mala manera.

Llegia llibres com *Anna Karènina* o les novel·les de Jane Austen i confiava en les paraules del pare: "La Malala és lliure com un ocell". Quan sentia relatar aquestes atrocitats sobre l'Afganistan, em sentia orgullosa de ser a Swat. "Aquí una noia pot anar a l'escola.", solia dir. Però els talibans eren a la cantonada i eren paixtus com nosaltres. Per a mi, la vall era un indret assolellat i no veia els núvols que s'amuntegaven darrere les muntanyes. El pare solia dir:

-Jo vetllaré per la teva llibertat, Malala. No abandonis els teus somnis."
(p. 78-79).

¹ En la traducció castellana llegim aquesta definició del burka: "Esto es como ir metida dentro de un gran volante de badminton hecho de tela y que sólo tiene una rejilla para ver. Cuando hace calor es un horno." (p.79)

SEGONA PART: LA VALL DE LA MORT

Capítol 9 *Ràdio Mul·là*

Jo tenia deu anys quan els talibans van entrar a la vall. La Moniba i jo havíem començat a llegir novel·les de terror i volíem ser vampirs. Ens semblava que els talibans havien arribat de nit com vampirs. Apareixien en grups, armats amb matxets i kalàixnikovs, i primer van sorgir al Swat Superior, a les àrees muntanyoses de Matta. D'entrada, ells no s'anomenaven talibans ni s'assemblaven als talibans afganesos que havíem vist a les fotos, amb els turbants i els ulls maquillats de negre.

Aquells homes feien una pinta estranya, amb barbes, cabells llargs i nuats, i armilles de camuflatge sobre la *shalwar kamiz*, que portaven amb els pantalons tibats ben amunt per sobre els turmells. I calçaven sabatilles esportives o sandàlies de plàstic barates, i a vegades fins i tot duïen mitges al cap, amb forats pels ulls, i es mocaven de manera francament fastigosa amb l'extrem del turbant. Duïen insígnies negres que deien SHARIAT YA SHAHADAT (xaria o martiri), i a vegades es posaven turbants negres, per això la gent els anomenava Tor Patki, la Brigada dels Turbants Negres. Es veïen tan foscos i bruts que un amic del pare els descrivia com "gent sense banys ni barbers".

El líder era un xicot de vint-i-vuit anys que es deia Maulana Fazlullah i solia fer anar la cadira de politges amb què es travessava el riu Swat. Arrossegava la cama dreta perquè de nen havia passat la pòlio. Havia estudiat a la madrassa de Maulana Sufi Mohammad, el cap del TNSM, i s'havia casat amb la seva filla. Quan l'any 2002 van empresonar Sufi Mohammad en una batuda contra la milícia, Fazlullah va assumir la direcció del moviment. Poc després del terratrèmol, Fazlullah va aparèixer a Imam Dheri, un llogaret a pocs quilòmetres de Mingora, a l'altra banda del riu Swat, i allà va instal·lar una emissora de ràdio il·legal.

A la vall, rebem la major part d'informació a través de la ràdio, ja que molts residents no tenen ni televisió o són analfabets. Al cap de poc, tothom va començar a parlar de l'emissora. La gent en deia Mul·là FM, i a Fazlullah, el mul·là de la ràdio. Transmetia cada nit de vuit a deu i al matí de set a nou.

(...)

A vegades parlava amb veu assenyada, com quan els adults miren de convèncer una criatura perquè faci una cosa que no vol fer, però altres vegades parlava amb veu de foc i feia por.

(...)

Al cap de sis mesos, la gent va començar a llençar les teles, els devedés i els cedés. Els homes de Fazlullah els recollien al carrer en piles grandioses i hi calaven foc, provocant uns núvols de fum negre espès que s'enfilava molt enlaire. Centenars de botigues de cedés i devedés van tancar voluntàriament a canvi de la compensació dels talibans. Els meus germans i jo estàvem preocupats perquè adoràvem la televisió, però el pare ens va assegurar que nosaltres no la llençaríem pas. Per a més garanties, la vam posar dins d'un armari i l'escoltàvem amb el volum baix, perquè tothom sabia que els talibans escoltaven darrere les portes i s'enduïen els aparells per força i els

destrossaven al mig del carrer. Fazlullah detestava les pel·lícules de Bollywood que a nosaltres ens agradaven tant, i les denunciava com a contràries a l'islam. Només es permetia la ràdio i va declarar *haram* tota mena de música llevat de les cançons talibans.

(...)

[El pare] Es va deprimir perquè la gent abraçava les paraules de Fazlullah i el seu romanticisme religiós. És ridícul que aquest fals doctor de la fe escampi la ignorància d'aquesta manera –solia dir-.

(...)

Fazlullah sovint dedicava els programes a les dones. Segur que sabia que molts homes de la comarca treballaven a les mines de carbó del sud o al ram de la construcció al golf Pèrsic. A vegades, anunciava:

-Homes, sortiu de casa vostra ara. Vull parlar amb les dones –i llavors continuava-. Les dones han d'acomplir les seves obligacions a dins de casa. Només en cas d'emergència poden sortir a l'exterior, però sempre han de dur el vel.

(....)

A mi, les paraules de Fazlullah em desconcertaven. Al Sagrat Alcorà no és escrit enlloc que els homes hagin de sortir i les dones treballar tot el dia a dins de casa. Al llibre d'Estudis Islàmics de l'escola, solíem escriure redaccions titulades: "Com vivia el Profeta". Havíem après que la primera esposa del Profeta, Khadijah, era comerciant. Tenia quaranta anys, quinze més que ell, havia estat casada amb un altre home, i ell s'hi va esposar a pesar de tot. Jo també sabia, d'haver observat la mare, que les dones paixtus són molt fortes i molt influents. La seva mare, l'àvia, va criar vuit fills tota sola perquè l'avi va tenir un accident, es va trencar la pelvis i no va poder sortir del llit durant vuit anys." (p. 129-130)

"A partir d'això, Ràdio Mul·là va fixar la seva atenció en els centres educatius. Va començar a parlar en contra dels responsables de les escoles i va felicitar, cadascuna pel seu nom, les noies que abandonaven l'ensenyament.

-La senyoreta Tal i Qual ha deixat d'anar a l'escola i anirà al cel – assegurava.

O bé:

-La senyoreta X del poble Y ha deixat els estudis a cinquè: la felicito.

A les noies que com jo, encara anàvem a l'escola, ens deia búfales o ovelles.

Les amigues i jo no enteníem quin mal hi havia.

-Per què no volen que les noies vagin a l'escola? –vaig preguntar al pare.

-El bolígraf els fa por –em va contestar. (p.132-133)

Capítol 11
La classe de les noies intel·ligents

L'escola era un refugi enfront dels horrors de l'exterior. Totes les altres noies de classe volien ser metges, però jo vaig decidir que seria inventora per fabricar una màquina antitalibans que els detectés i els destruís les armes. Però a l'escola també estàvem amenaçades, és clar. Fazlullah no parava de proclamar per ràdio que les noies s'havien de quedar a casa, i els seus homes havien començat a dinamitar centres d'ensenyança, normalment durant el toc de queda nocturn, quan les alumnes no hi eren.

La primera escola que va explotar va ser Shawar Zangay, un centre públic femení de primària del poble de Matta. Ens semblava impossible que algú pogués fer una cosa així. Després van seguir moltes més bombes, gairebé diàriament. Fins i tot a Mingora es produïen explosions. Dues vegades va esclatar una bomba quan jo era a la cuina, tan a prop que tota la casa tremolava i el ventilador de la finestra va caure. Després em feia molta por anar a la cuina i hi entrava i en sortia corrent.

L'últim dia de febrer del 2008, tornava a ser a la cuina quan vam sentir un estrèpit descomunal. Va ser literalment eixordador i molt proper, és clar. Com fèiem sempre, ens cridàvem recíprocament per assegurar-nos que ningú no havia pres mal: "*Khaista, pisho, bhabji*, Khushal, Atal!" Després vam sentir sirenes i més sirenes, com si totes les ambulàncies de Mingora passessin per davant. Un suïcida armat amb bombes s'havia immolat a la pista de bàsquet del centre universitari de Haji Baba. S'hi celebraven els funerals per un agent de policia local força conegut, Javid Iqbal, al qual havia assassinat un suïcida amb una bomba en una zona remota, mentre intentava escapar-se dels talibans. Era de Mingora i havien portat el cos per celebrar el funeral i els honors de la policia. Ara els talibans havien atacat amb bombes els assistents al dol. Hi van morir més de cinquanta persones, entre els quals el fill petit de Javid Iqbal i molta gent que coneixíem personalment. Hi havia deu membres de la família de la Moniba i tots en van sortir morts o ferits. La Moniba va quedar destrossada i tota la ciutat era en estat de xoc. Es van oferir condolences a totes les mesquites.

-Tens por ara? –vaig preguntar al pare.

-De nit passem molta por, *jani* –em va contestar-, però al matí, amb la llum del sol, retrobem altre cop el coratge –i això és veritat pel que fa a la nostra família: teníem por, però no era pas més forta que el coratge-. Hem d'alliberar la vall dels talibans i llavors ningú no haurà de passar por. (pp. 153-154)

Llavors, al final del 2008, el lloctinent de Fazlullah, Maulana Shan Dauran, va anunciar per ràdio que tancarien totes les escoles femenines. A partir del 15 de gener, les noies no podien anar a l'escola, va advertir. Primer vaig pensar que era una broma.

-Com poden impedir que anem a l'escola? –preguntava a les amigues-. No tenen pas el poder necessari. Diuen que destruiran la muntanya però no controlen ni la carretera.

Les altres noies no estaven d'acord amb mi.

-Qui els aturarà? –em va demanar-. Ja han volat centenars de centres i ningú no hi ha fet res.

El pare solia dir que la gent de Swat i els mestres continuarien educant les nostres filles fins a l'últim dia, mentre l'últim mestre i l'última alumna fossin vius. Els pares no van arribar mai ni a suggerir que més valdria que abandonés els estudis. Tot i que l'escola ens agradava molt, no ens havíem adonat de la importància plena de l'educació fins que els talibans van intentar prohibir-la. Anar a l'escola, llegir, fer els deures de casa no era pas una manera de passar l'estona, era el nostre futur.

Aquell hivern va nevar i vam fer óssos de neu, però sense gaire alegria. A l'hivern, els talibans solien desaparèixer a les muntanyes, però sabíem que tornarien i no teníem ni idea de què succeiria a continuació. Crèiem que l'escola reprendria les classes. Els talibans ens podien prendre els bolígrafs i els llibres, però no podien impedir que continuéssim pensant. (162-163)

Capítol 13 *El diari de Gul Makai*

Un dia d'aquella època terrible, el pare va rebre una telefonada del seu amic Hai Kakar, que era corresponsal de la BBC i tenia la base a Peshawar. Buscava una mestra o una alumna perquè escrivís un diari sobre com vivia sota el règim talibà. Volia ensenyar la cara humana de la catàstrofe que patíem a Swat. Inicialment, s'hi va avenir una de les noies de més edat, però el seu pare ho va descobrir i no li va donar permís, argumentant que era massa perillós.

Quan vaig sentir el pare parlant-ne, li vaig dir:

-Per què no jo?

Jo volia que la gent sabés què passava. L'educació és un dret indiscutible, deia jo. Com cantar, d'altra banda. L'islam ens ha concedit aquest dret. L'islam proclama que totes les noies i nois han d'anar a l'escola. L'Alcorà diu que hem de buscar el coneixement, estudiar molt i aprendre els misteris d'aquest món.

Jo no havia escrit mai un diari fins aleshores i no sabia com començar. Tot i que teníem un ordinador, en aquells temps els talls de llum eren freqüents i pocs llocs tenien accés a Internet. Vam establir un mètode diferent: Hai Kakar em telefonaria al vespre al mòbil de la mare. Ell feia servir el de la seva dona per seguretat, ja que, segons deia el servei d'intel·ligència li havia punxat el telèfon. Ell em guiaria, em faria preguntes sobre com havia anat el dia, que li expliqués anècdotes del dia a dia o li parlés dels somnis. Parlàvem en urdú durant mitja hora, o a vegades tres quarts, per més que tots dos som paixtus, perquè el bloc s'havia de publicar en urdú i volia una veu tan autèntica com fos possible. Després, el periodista escrivia el que li havia dit i un cop a la setmana apareixia a la pàgina web en urdú de la BBC. Em va parlar d'Anna Frank, una noia jueva de tretze anys que, durant la guerra, es va amagar dels nazis a Amsterdam amb la família. Em va explicar que la noia escrivia un diari sobre com vivien en un lloc molt petit, i com passaven el dia, i quins sentiments tenia ella sobre tot plegat. Era molt trist perquè, arran d'una traïció, van arrestar tota la família i l'Anna va morir en un camp de concentració quan només tenia quinze anys. Més endavant van publicar el diari i actualment és un document de referència.

Hai Kakar, el corresponsal de la BBC, em va advertir que utilitzar el nom autèntic podia resultar perillós i em va donar el pseudònim Gul Makai, que significa “farina de blat de moro” i és el nom de l'heroïna d'una rondalla paixtu tradicional. És una història a l'estil *Romeu i Julieta*.

(...)

La primera entrada del meu diari va aparèixer el tres de gener del 2009. El títol era “TINC POR”. “La nit passada he tingut un malson terrible ple d'helicòpters militars i de talibans”, començava. (pp.173-174)

El ressò del diari de Gul Makai va arribar molt lluny. Alguns diaris en van imprimir extractes. Després, la BBC en va fer un enregistrament, amb la veu d'una altra noia, i vaig començar a adonar-me que el bolígraf, i les paraules que en surten, poden ser molt més poderoses que les metralletes, els tancs o els helicòpters. Ara apreníem com havíem de presentar batalla. I descobríem el poder que teníem si parlàvem obertament. (p. 176)

Dimecres 14 de gener va ser el dia que la meua escola va tancar, i aquell matí, en despertar-me, vaig veure una càmera al dormitori. Un periodista pakistanès, Irfan Ashraf, em seguia a tot arreu, fins i tot quan resava i quan em rentava les dents.

Era evident que el pare estava de mala lluna. Un amic l'havia convençut de participar en un documental per a la pàgina web del *New York Times* per ensenyar al món què passava a Swat. (178)

Als que feien el reportatge, els vaig dir:

-No podran aturar-me. Aconseguiré estudiar: a casa, a l'escola o a qualsevol altre lloc. Aquesta és la nostra demanda al món: salvar les nostres escoles, salvar el Pakistan i salvar la vall de Swat.

Quan vaig arribar a casa, em vaig posar a plorar. No volia deixar d'estudiar. Tenia la impressió que, als onze anys, ja ho havia perdut tot. Havia dit a tota la classe que els talibans no se sortien amb la seva:

-Són com els polítics: xerren i xerren, però no faran res –els havia dit.

Però al final ho havien tirat endavant, ens havien tancat l'escola i jo em sentia avergonyida. No era capaç de controlar-me. No podia parar de plorar i la mare plorava amb mi, però el pare va insistir:

-Tornaràs a l'escola. (180-181)

CINQUENA PART: UNA SEGONA VIDA

Capítol 23

“A la noia amb un tret al cap, Birmingham”

Em vaig despertar el 16 d'octubre, una setmana després del tiroteig. Era a milers de quilometres de distància de casa amb un tub al coll per ajudar-me a respirar i incapaç de pronunciar ni una paraula. Em tornaven a la sala després d'un altre escàner, i em gronxava entre la consciència i el son fins que em vaig desvetllar del tot.

El primer que se'm va ocórrer en recobrar el raonament va ser: “Gràcies a Déu que no m'he mort”. Però ignorava on era. Sabia que al meu país natal, no. Les infermeres i els metges parlaven en anglès, però semblaven de diferents nacionalitats. Jo intentava parlar amb ells, però no em sentia ningú a causa del tub al coll. D'entrada, amb l'ull esquerre ho veia tot molt borrós i tothom tenia dos nassos i quatre ulls. Tota mena de preguntes em creuaven el cervell a mig desvetllar-se: “Qui era jo? Qui m'havia portat aquí? On eren els pares? Era viu el pare?” Estava aterrida.

El doctor Javid, que va presenciar el moment en què em movien, diu que no oblidarà mai la mirada de por i esverament de la meua cara. Em va parlar en urdú. L'únic que jo sabia era que Al·là m'havia beneït amb una vida nova. Una senyora agradable amb mocador al cap em va agafar la mà i em va saludar a la manera musulmana tradicional:

-Asalaamu alaikum –va dir.

Després va començar a resar en urdú i a recitar versos de l'Alcorà. Em va dir que es deia Rehanna i que era la religiosa musulmana. Parlava en veu suau i amb paraules tranquil·litzadores, així que em vaig tornar a adormir.

Vaig somiar que en realitat no era a l'hospital.

Quan em vaig despertar l'endemà, vaig adonar-me que era dins una sala verda estranya sense finestres i amb llums molt potents. Era un compartiment de cures intensives del Queen Elizabeth Hospital. Tot era nèt i lluent, a diferència de l'hospital de Mingora.

Una infermera em va donar un llapis i un bloc. Però no sabia escriure bé. (...)

Em feia tant mal el cap que ni les injeccions que em posaven no em treien el dolor. L'orella esquerra encara em sagnava i la mà esquerra semblava inútil. Les infermeres i els metges no paraven d'anar i venir. Ningú no m'explicava què passava ni qui m'havia dut a l'hospital. Em vaig imaginar que ells tampoc no ho sabien. Notava que el costat esquerre de la cara no em funcionava correctament. Si mirava algú gaire estona seguida, l'ull esquerre se m'omplia d'aigua. Aparentment, amb l'orella esquerra no hi sentia i no podia moure la mandíbula com cal.

Llavors una doctora amable que es deia Fiona em va regalar un ós de peluix blanc. Em va dir que li hauria de posar Junaid de nom i que ja m'ho explicaria després. Jo no sabia qui era Junaid i el vaig batejar Lily. També em van dur una llibreta rosa d'exercicis per escriure-hi. Les dues primeres preguntes que vaig guixar van ser: “Per què no tinc pare? I “El pare no té diners. Qui ho pagarà tot això?”.

–El teu pare està bé –va contestar ella. És al Pakistan. I pels diners no pateixis. (p. 302-303)

Un dia va venir una altra Fiona, Fiona Alexander, i em va dir que era l'encarregada de l'oficina de premsa de l'hospital. Ho vaig trobar divertit. No em sabia imaginar que el Swat Central Hospital tingués una oficina de premsa. Fins que ella no va venir a veure'm, no tenia ni idea de l'expectació que havia provocat. Quan em van traslladar des del Pakistan, se suposava que hi hauria un bloqueig informatiu, però al Pakistan es van publicar fotos i informacions sobre el viatge a la Gran Bretanya, i els mitjans informatius no van trigar gaire a descobrir que el destí era a Birmingham. Al cap de poc, un helicòpter de l'Sky News va començar a volar en cercles sobre l'hospital i van arribar a venir un total de dos-cents cinquanta periodistes de llocs tan llunyans com Austràlia o el Japó. Fiona Alexander havia fet de periodista durant vint anys, i havia estat editora del *Birmingham Post*, i per això sabia exactament com donar-los matèria i evitar que intentessin entrar. L'hospital va començar a oferir diàriament un resum sobre el meu estat.

La gent va agafar la dèria de venir-me a veure: ministres del govern, diplomàtics, polítics, fins i tot un enviat de l'arquebisbe de Canterbury. La majoria portaven rams de flors i n'hi havia que eren preciosos. Un dia la Fiona Alexander em va portar una bossa de postals, joguines i fotos. Era l'*Eid ul-Azha*, l'Eid Gran, que per a nosaltres són les festes religioses més importants, i per això vaig pensar que potser m'ho havien enviat persones musulmanes. Després vaig veure les dates d'enviament: 10 d'octubre, 11 d'octubre i dates fins i tot anteriors... i em vaig adonar que no tenia res a veure amb l'Eid. Eren persones de tot el món que em desitjaven una ràpida recuperació, entre les quals molts alumnes en edat escolar. Em vaig quedar esbalaïda i la Fiona es va posar a riure.

-Encara no has vist res.

Em va explicar que n'hi havia saques i més saques, unes vuit mil postals en total, moltes sense més adreça que "Malala, Birmingham Hospital". Una anava dirigida simplement "A la noia amb un tret al cap, Birmingham", i a pesar de tot havia arribat. Hi havia oferiments per adoptar-me, com si no tingués família pròpia, i fins i tot una proposició de matrimoni.

La Rehanna em va explicar que milions de persones i criatures de tot el món em donaven suport i resaven per mi. Llavors vaig comprendre que la gent m'havia salvat. Me n'havia escapat viva per un motiu concret. També arribaven altres regals. Hi havia capes i capes de bombons i ossets de peluix de totes formes i mides. El més bonic de tots els regals va ser el paquet que m'havien enviat els dos fills de Benazir Bhutto, el Bilawal i la Bakhtawar. A dins hi havia dos xals preciosos que havien pertanyut a la seva difunta mare. Hi vaig enterrar el nas intentant percebre la seva olor. Més tard, quan me'ls vaig mirar bé, en un, hi vaig trobar un cabell llarg i negre de Benazir, cosa que encara els feia més especials.

Vaig comprendre que els talibans en realitat havien convertit la meua campanya en un fenomen global. Mentre jo jeia en aquell llit, esperant el moment de fer els primers passos en un món nou, Gordon Brown, enviat especial per a l'Educació de les Nacions Unides i exprimer ministre de la Gran Bretanya, havia llançat una petició amb l'eslògan "Jo sóc Malala", reclamant que cap nen no es quedés sense escolarització a partir del 2015. Van arribar missatges de caps d'Estat i ministres i estrelles de cine, i un de la néta de Sir

Olaf Caroe, l'últim governador britànic de la nostra província. Deia que li feia vergonya no saber llegir ni escriure paixtu, tot i que el seu avi el parlava amb fluïdesa. Beyoncé m'havia escrit una postal i n'havia penjat una foto al Facebook, Selena Gómez havia escrit un twit referint-se a mi i Madonna m'havia dedicat una cançó. Hi havia fins i tot un missatge de la meva actriu favorita, l'activista social Angelina Jolie... Em moria de ganes d'explicar-ho a la Moniba.

Llavors no m'adonava que no tornaria a casa. (p. 315-316)

EPÍLEG:
UNA CRIATURA, UN MESTRE, UN LLIBRE, UN BOLÍGRAF...

El meu món ha canviat moltíssim. Als prestatges de la sala d'estar d'aquesta casa llogada hi ha trofeus de tot el món: Amèrica, Índia, França, Espanya Itàlia, Àustria i molts altres llocs. Fins i tot m'han nominat per al Premi Nobel de la Pau, la candidata més jove de la història. Quan rebia premis per la feina escolar em sentia feliç, perquè m'havia esforçat per obtenir-los, però aquests són diferents. Els agraeixo tots, però només serveixen per recordar-me la feina que queda pendent per assolir l'objectiu: que tots els nois i noies tinguin accés a l'educació. No vull que la gent pensi en mi com "la noia a la qual van disparar els talibans" sinó com "la noia que va lluitar per l'educació". Aquesta és la causa a la qual vull dedicar la vida.

Quan vaig fer setze anys, era a Nova York per parlar a les Nacions Unides. Aixecar-se allà per dirigir la paraula a l'audiència dins aquella sala enorme on tants líders mundials han parlat abans, em posava els pèls de punta, però sabia què volia dir. "És la teva oportunitat, Malala", em deia. Només hi havia quatre-centes persones assegudes a la sala, però jo tenia la impressió que eren milions. No vaig escriure el discurs pensant només en els delegats de les Nacions Unides, el vaig escriure pensant en totes les persones d'aquest món que poden representar una diferència. Volia arribar a tota la gent que viu en la pobresa, les criatures que es veuen forçades a treballar i les que pateixen a causa del terrorisme o la falta d'educació. Al fons del cor, tenia l'esperança d'arribar a tots els nois i noies que poguessin agafar coratge de les meves paraules i reclamar els seus drets.

Em vaig posar un xal blanc de Benazir Bhutto sobre la *shalwar kamiz* rosa que m'agrada més, i vaig exhortar els dirigents mundials a garantir l'educació gratuïta per a tots els infants del món.

-Agafem els llibres i els bolígrafs –vaig dir-. Són les nostres armes més poderoses. Una criatura, un mestre, un llibre i un bolígraf poden canviar el món.

No sabia quina mena de rebuda tindria fins que l'audiència em va regalar una ovació a peu dret. La mare era un mar de llàgrimes i el pare va dir que m'havia convertit en la filla de tothom.

Aquell dia va passar una altra cosa. La mare va permetre que la fotografiessin en públic per primera vegada. Com que sempre ha viscut respectant el *purdah* i mai abans no s'havia alçat el vel davant d'una càmera, per a ella va ser un sacrifici molt gran i difícil. (337-338)